

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

การมีส่วนร่วมของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง
จังหวัดกำแพงเพชร
Participation of Committees and Members in the Operations of Community Rice
Centers in Mueang District of Kamphaengphet Province

ภูมิรพี ขัดเกล้า (Phoomraphee Khadklao)* สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)**
จินดา ขลิบทอง (Jinda Klibtong)**

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (2) ความรู้ความเข้าใจของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน (3) ระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนของกรรมการและสมาชิก

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จากศูนย์ข้าวชุมชน 10 ศูนย์ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย คณะกรรมการและสมาชิกคือเกษตรกรผู้จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ปี 2555 การคัดเลือกตัวอย่างในแต่ละกลุ่มมีดังนี้ ประธานและกรรมการศูนย์ฯ ละ 6 คน รวม 60 คน เกษตรกรที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ จำนวน 106 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยวิธี t-test

ผลการวิจัยพบว่า (1) กรรมการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 52.37 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ระยะเวลาที่ร่วมกับศูนย์ข้าวชุมชน เฉลี่ย 8.42 ปี ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมเคยได้รับการอบรม รายได้จากการทำนาเฉลี่ย 238,000 บาท ต่อปี สำหรับสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.65 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ระยะเวลาที่ร่วมกับศูนย์ข้าวชุมชน เฉลี่ย 7.28 ปี กรรมการส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมเคยได้รับการอบรม รายได้ภาคเกษตรจากการทำนาเฉลี่ย 240,000 บาท ต่อปี (2) กรรมการและสมาชิก ส่วนใหญ่มีความรู้ด้านวัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวชุมชน การดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน และบทบาทหน้าที่ของกรรมการ (3) กรรมการ มีระดับการมีส่วนร่วมประจำ ได้แก่ การหาแนวทางในการดำเนินงาน การพิจารณาแบ่งปันผลประโยชน์ การตั้งกฎกติกาในการดำเนินงาน การกำหนดบทบาทหน้าที่ การวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินงาน ส่วนสมาชิกมีระดับการมีส่วนร่วมบางครั้ง ได้แก่ การหาแนวทางในการดำเนินงาน การพิจารณาแบ่งปันผลประโยชน์ และการวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินงาน (4) ปัญหาของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มในประเด็นต่างๆ อยู่ในระดับน้อยข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนของกรรมการและสมาชิกโดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับความจำเป็นมากในทุกประเด็น

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร

* หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช joonphoomraphee@gmail.com

** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sseesang@hotmail.com

*** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) fundamental socio-economic condition of Community Rice Centers' committees and members (2) knowledge and understanding of committees and members in the operations of Community Rice Centers (3) participation level of committees and members in the operations of Community Rice Centers (4) problems and suggestion for extension guidelines and development of Community Rice Centers by Centers' committees and members.

Population in this study comprised committees and members from 10 Community Rice Centers in Mueang District of Kamphaeng Phet Province who developed seeds production plots in 2012. Samples were selected from each group; 6 chairman and committees from each center totally 60 persons and 106 farmers who developed seeds production plots. Research tool was interview form. Data was analyzed by computer program. Statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, maximum value and minimum value.

Research results were as follows. (1) Most of the committees were male with the average age at 52.37 years. They completed primary education. Their average duration of join with Community Rice Centers was 8.42 years. Most did not hold social position. They had been trained in the past. Their average income from rice-farming was 238,000 baht/year. For members, most of them were female with the average age at 50.65 years. They completed primary education. Their average duration of join with Community Rice Centers was 7.28 years. Most did not hold social position. They had also been trained. Their average income from rice-farming was 240,000 baht/year. (2) Most of the committees and members acquired knowledge regarding objectives of the Community Rice Centers, operations of the Community Rice Centers and roles performance of the committees. (3) For committees, their regular participation level included exploring guidelines for operations, consideration over dividend allocation, setting regulations for operations, identification of roles and responsibility, planning and implementation of work plan. For members, their sometimes participation included exploring guidelines for operations, consideration over dividend allocation and planning and implementation of work plan. (4) Various problems of the 2 groups were found at low level. Suggestions relating to extension and development of operations of the Community Rice Centers by committees and members; in overall opinion was at "quite necessary" level in every issue.

Keywords: Participation in the operations, Community Rice Center, Kamphaengphet Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ข้าวเป็นสินค้าเกษตรหลักที่สำคัญของประเทศ มีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่สร้างความมั่นคงทั้งในเชิงเป็นอาหาร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และประเพณีในปีเพาะปลูก ปี 2554/55 มีพื้นที่ปลูกประมาณ 78 ล้านไร่ แบ่งเป็นนาปี 61 ล้านไร่ นาปรังประมาณ 17 ล้านไร่ แต่ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือชาวนาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ (Seed) คุณภาพดี แม้ว่าจะมีเมล็ดพันธุ์ที่ดีไว้แล้วก็ตามชาวนามักจะใช้เมล็ดพันธุ์ที่เก็บไว้ใช้เองต่อเนื่องกันหลายปี ทำให้เมล็ดพันธุ์ไม่บริสุทธิ์ชาวนาบางรายซื้อเมล็ดพันธุ์จากภาคเอกชนซึ่งก็ยังไม่สามารถไว้วางใจได้ว่าจะเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ดีหรือไม่ ในปัจจุบันศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน 23 แห่งของกรมการข้าวยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการเมล็ดพันธุ์ของชาวนาได้ทั้งหมดโดยสามารถผลิตได้ไม่เกิน 100,000 ตัน ขณะที่ชาวนาต้องการเมล็ดพันธุ์ดีประมาณ 600,000 ตันต่อปี (กรมการข้าว 2555: 1)

กรมการข้าวและกรมส่งเสริมการเกษตรได้ร่วมกันดำเนินการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนตั้งแต่ปี 2543 ปัจจุบันมีศูนย์ข้าวชุมชนที่ยังมีกิจกรรมต่อเนื่อง จำนวน 2,160 ศูนย์ในพื้นที่ 60 จังหวัดทั่วประเทศ (กรมการข้าว 2555 :1) การดำเนินการตามแนวทางนี้นอกจากจะแก้ปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดีแล้ว ชาวนาผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ยังจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ดีแทนการจำหน่ายในรูปแบบข้าวเปลือกตามปกติ ในขณะที่ชาวนาบริเวณข้างเคียงก็จะได้เมล็ดพันธุ์ดีในราคาถูกกว่าโดยรัฐให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและคำแนะนำทางวิชาการและเป็นแหล่งเรียนรู้การถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ การผลิตข้าวตามหลักเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice . GAP) ตามแนวทางโรงเรียนเกษตรกร (Farmer field school) เป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเรียกว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยเน้นฝึกกระทำจริง (action learning) ทำหน้าที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ภายใต้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร บนที่แปลงพันธุ์ 200 ไร่ และกระจายเกษตรกรข้างเคียง 4,000 ไร่ที่อยู่ภายในชุมชน

จังหวัดกำแพงเพชรมีพื้นที่ปลูกข้าว ประมาณ 1.32 ล้านไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 544 กิโลกรัมต่อไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร: 2556) ซึ่งมีความต้องการเมล็ดพันธุ์ดีปีละประมาณ 33,000 ตัน ทำให้เมล็ดพันธุ์ดีไม่สามารถกระจายให้กับเกษตรกรไม่ทั่วถึง เกษตรกรจึงต้องซื้อจากเอกชนหรือเก็บไว้ทำพันธุ์เองทำให้ได้เมล็ดพันธุ์ไม่มีคุณภาพ มีการปนของข้าวเรื้อ ข้าวคืด เมล็ดหญ้าทำให้ข้าวที่ผลิตมาไม่มีคุณภาพ ผลผลิตต่ำ มีสิ่งเจือปน ทำให้ถูกตัดราคาจากพ่อค้าที่รับซื้อ อำเภอเมืองกำแพงเพชรได้ดำเนินการ โครงการศูนย์ข้าวชุมชนตามนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตรตั้งแต่ปี 2543 แต่ที่ผ่านมาพบว่าศูนย์ข้าวชุมชนประสบปัญหาในการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกในการดำเนินดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์ข้าวชุมชน การมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินงาน ประเมินผล รับผลประโยชน์และเสนอแนะปัญหาและแนวทางในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทำให้ศูนย์ข้าวชุมชนบางศูนย์ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ และศูนย์ข้าวชุมชนบางศูนย์มีแต่คณะกรรมการดำเนินกิจกรรมและสมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ จึงทำให้ศูนย์ข้าวชุมชนหลายศูนย์มีกิจกรรมไม่ต่อเนื่องต้องยกเลิกไป

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงาน ศูนย์ข่าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรเพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริม ปรับปรุงเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนให้มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน
3. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์ข่าวชุมชนของคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน
4. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรได้แก่คณะกรรมการ จำนวน 60 ราย และสมาชิกจำนวน 166 ราย โดยการกำหนดขนาดของตัวอย่างประชากรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 94 และให้ความคลาดเคลื่อน(e) เป็นร้อยละ 6 ใช้การสุ่มแบบเจาะจงจำนวน 60 ราย และตัวอย่างของสมาชิก ทำการสุ่มแบบง่ายโดยสุ่มตัวอย่างคณะกรรมการและสมาชิกที่สามารถมาให้ข้อมูลได้ ซึ่งมีจำนวน 106 ราย (<http://www.watpon.com/Elearning/res22.htm> ค้นคืนวันที่ 5 สิงหาคม 2557)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจ ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์ข่าวชุมชน ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ข่าวชุมชน ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานศูนย์ข่าวชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ค่าเฉลี่ยของกรรมการและสมาชิกมาทำการเปรียบเทียบค่าสถิติ t – test เพื่อทดสอบสมมติฐานในการเปรียบเทียบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากประชากร 2 กลุ่ม โดยกำหนดระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.05

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจทั่วไปของเกษตรกร พบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 52.37 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวนมากที่สุด จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.90 คน กรรมการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมากกว่า 6 ปี เฉลี่ย 8.42 ปี ร้อยละ 45.0 มีตำแหน่งทางสังคมคณะกรรมการมีตำแหน่งเป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/กรรมการหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรม/สัมมนา/ฝึกงานมากกว่า 6 ครั้ง ได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับการปลูกข้าวจากหน่วย งานภาครัฐ นานๆครั้ง มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก รองลงมาคือ อาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ภาคเกษตรจากการทำนาเฉลี่ย 238,000 บาทต่อปี รองลงมามีรายได้จากการทำไร่ เฉลี่ย 144,000 บาทต่อปี ส่วนรายได้นอกภาคเกษตรได้จากรับจ้าง รองลงมาคือ มีรายได้จากเงินเดือน และการค้าขาย โดยมีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย 336,608.33 บาทต่อปี มีรายได้ครัวเรือนนอกภาคเกษตร 68,097.37 บาทต่อปี มีรายจ่ายจากการทำนาเฉลี่ย 111,000 บาทต่อปี มีรายจ่ายจากการทำไร่เฉลี่ย 68,300 บาทต่อปี มีรายจ่ายรวมในภาคการเกษตรทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย 177,523.35 บาทต่อปี มีหนี้สินในระบบเฉลี่ย 141,000 บาท มีจำนวนแรงงานทางการเกษตรเฉลี่ย 2.70 คน ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน มีขนาดพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 31.17 ไร่

สมาชิกร้อยละ 48.1 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50.65 ปี มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนมากที่สุด จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.24 คน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมากกว่า 6 ปี เฉลี่ย 7.28 ปี ร้อยละ 33.0 มีตำแหน่งทางสังคม โดยเป็นสมาชิกสภาเกษตรกรและอาสาสมัครเกษตร เคยได้รับการอบรม/สัมมนาฝึกงานจำนวน 1-2 ครั้ง ได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับการปลูกข้าวจากหน่วย งานภาครัฐ นานๆครั้ง ทำนาเป็นอาชีพหลัก รองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ภาคเกษตรจากการทำนาเฉลี่ย 240,000 บาทต่อปี รองลงมา มีรายได้จากการทำไร่ เฉลี่ย 125,000 บาทต่อปี ส่วนรายได้นอกภาคเกษตรส่วนใหญ่ ได้จากรับจ้าง รองลงมาคือ การค้าขายและเงินเดือน โดยมีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน เฉลี่ย 304,716.98 บาทต่อปี มีรายได้ครัวเรือนนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 57,953.85 บาทต่อปี มีรายจ่ายจากการทำนาเฉลี่ย 97,600 บาทต่อปี มีรายจ่ายจากการทำไร่เฉลี่ย 51,900 บาทต่อปี มีรายจ่ายรวมในภาคการเกษตรทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย 127,735.47 บาทต่อปี มีหนี้สินในระบบเฉลี่ย 149,000 บาท มีจำนวนแรงงานทางการเกษตรเฉลี่ย 2.69 คน ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน มีขนาดพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 29.63 ไร่

โดยภาพรวมแล้ว จำนวนครั้งของการเข้ารับการอบรมของกรรมการและสมาชิกมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งกรรมการเข้ารับการอบรมมากกว่าสมาชิก เมื่อเปรียบเทียบรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนของกรรมการและสมาชิก พบว่าไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ และเมื่อเปรียบเทียบรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือนของกรรมการและสมาชิก พบว่ามีความแตกต่างกันทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยกรรมการ มีรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือนมากกว่า สมาชิก

2. ข้อมูลด้านการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า ร้อยละ 68.3 ระบุว่าคณะกรรมการจัดประชุมสมาชิก 1-2 ครั้ง เฉลี่ย 2.25 ครั้งต่อปี ประชุมคณะกรรมการเฉลี่ย 2.84 ครั้งต่อปี มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ มีการมอบหมายงาน มีการวางแผนงาน มีการกำหนดข้อบังคับการเรียกเงินค้ำประกัน และส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์จาก

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

เงินกองทุนไปซื้อปัจจัยการผลิต และให้สมาชิกกู้ยืมคืดดอกเบี้ย และศูนย์ข่าวชุมชนส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านความรู้วัสดุ/อุปกรณ์ และคำแนะนำ/ที่ปรึกษา(ร้อยละ 96.7, 81.1, 31.7) ตามลำดับและจากองค์กรท้องถิ่นด้านวัสดุ/อุปกรณ์ และงบประมาณ (ร้อยละ 11.7 และ 26.7) ตามลำดับ คณะกรรมการมีการติดตามงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน และศูนย์ข่าวชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาให้สมาชิกได้

สมาชิกร้อยละ 55.7 ระบุว่าคณะกรรมการจัดประชุมสมาชิก 1-2 ครั้ง เฉลี่ย 2.42 ครั้งต่อปี และคณะกรรมการมีการประชุมเฉลี่ย 2.70 ครั้งต่อปี มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ มีการมอบหมายงาน มีการวางแผนงาน มีการกำหนดข้อบังคับการเรียกเงินคืนกองทุน และส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์จากเงินกองทุนไปซื้อปัจจัยการผลิต และให้สมาชิกกู้ยืมและคืดดอกเบี้ย และศูนย์ข่าวชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านความรู้วัสดุ/อุปกรณ์ และคำแนะนำ/ที่ปรึกษา (ร้อยละ 98.1, 68.9, 48.1) ตามลำดับและจากองค์กรท้องถิ่นด้านวัสดุ/อุปกรณ์ และงบประมาณ (ร้อยละ 13.2, 22.6) ตามลำดับคณะกรรมการมีการติดตามงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน และชุมชน และศูนย์ข่าวชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาให้สมาชิกได้

3. ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์ข่าวชุมชน พบว่าทั้ง 2 กลุ่ม โดยรวมมีความรู้เกี่ยวกับศูนย์ข่าวชุมชนอย่างถูกต้องดังนี้

1) ความรู้ด้านวัตถุประสงค์ของศูนย์ข่าวชุมชน มีความรู้มากในเรื่องมีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีกระจายในชุมชนอย่างกว้างขวาง การส่งเสริมการรวมกลุ่มให้เกิดการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนการผลิต การได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว แต่ในหัวข้อมีเมล็ดพันธุ์ขายให้พ่อค้าในท้องถิ่นนั้น คณะกรรมการตอบถูกว่าไม่ใช่ ร้อยละ 83.3 ส่วนสมาชิกตอบถูกเกินกว่าครึ่ง ร้อยละ 52.8 ในหัวข้อเป็นจุดที่ตั้งโรงสีข้าวชุมชนคณะกรรมการและสมาชิกตอบถูกว่าไม่ใช่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 66.7 และ 65.1 ตามลำดับเมื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้ด้านวัตถุประสงค์ศูนย์ข่าวชุมชน พบว่า กรรมการและสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกรรมการมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สูงกว่าสมาชิก

2) ความรู้ด้านการดำเนินงานศูนย์ข่าวชุมชน มีความรู้เรื่อง ศูนย์ข่าวประกอบด้วย 4 ส่วนคือ แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ สถานที่จัดตั้งศูนย์ สมาชิกและกองทุนการผลิต ตามเงื่อนไขโครงการต้องมีสมาชิก 10-20 คน สมาชิกต้องทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวรวมกันทั้งหมด 200 ไร่ สมาชิกได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเป็นเวลา 3 ปี สมาชิกต้องร่วมกันเลือกกรรมการบริหารศูนย์และกรรมการกองทุน 5-7 คน สมาชิกทุกคนต้องผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้คุณภาพดีโดยมีการถอนพันธุ์อย่างน้อย 3 ครั้ง สมาชิกทุกคนต้องเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ตามระบบโรงเรียนเกษตรกรจำนวน 5 ครั้ง สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนต้องกระจายพันธุ์ดีจากแปลงไปสู่เกษตรกรข้างเคียงรวมกันอย่างน้อยปีละ 1,000 ไร่ภายในระยะเวลา 4 ปีรวม 4000 ไร่ สมาชิกทุกคนต้องคืนกองทุนการผลิตหลังจากที่เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วโดยมีคณะกรรมการบริหารกองทุนจัดการกองทุน กองทุนการผลิตที่ได้เป็นกองทุนที่สมาชิกทุกคนใช้เป็นทุนหมุนเวียนเพื่อปัจจัยการผลิตในปีต่อไปเมื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้ด้านการดำเนินงานศูนย์ข่าวชุมชน พบว่า มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสมาชิกมีคะแนนความรู้ด้านการดำเนินงานมากกว่ากรรมการ

3) ความรู้ด้านบทบาทหน้าที่ของกรรมการ มีความรู้มากในด้านจัดทำทะเบียนสมาชิกผู้จัดทำแปลงและสมาชิกเครือข่ายในพื้นที่เป้าหมาย 3,000-4,000 ไร่ ตั้งงบประมาณโครงการให้สมาชิกในแต่ละปี ควบคุมและ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

ตรวจสอบแปลงพันธุ์ของสมาชิกให้เป็นไปตามเงื่อนไข จัดประชุมสมาชิก ประชาสัมพันธ์โครงการให้ชุมชนรับรู้ ตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ของสมาชิก วางแผนกระจายพันธุ์ การจัดสรรปัจจัยการผลิตให้แก่สมาชิก ประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆด้านการผลิตและการตลาด แปลรูปเป็นข่าวสารขาย กำหนดกฎข้อบังคับในการบริหารกองทุน เรียกเงินคืนกองทุนหมุนเวียนจากสมาชิก ทำบัญชีบริหารกองทุน ดูแลรักษาเงินกองทุนและวางแผนการใช้เงินกองทุน ออกเงินกู้ให้สมาชิกและจำเป็นต้องทบทวนในประเด็นแปลงเป็นข่าวสารส่งขายและออกเงินกู้ให้สมาชิก ว่าทำไมจำนวนกรรมการที่ตอบถูกร้อยละ 50 เมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นอื่นๆ

เมื่อเปรียบเทียบความรู้ด้านบทบาทหน้าที่ของกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ โดยกรรมการมีความรู้ด้านบทบาทหน้าที่เท่ากับสมาชิก

4. ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนพบว่า กรรมการ โดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมประจำ ได้แก่ การหาแนวทางในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน การพิจารณาแบ่งปันผลประโยชน์ การตั้งกฎกติกาในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนของกรรมการ การกำหนดบทบาทหน้าที่ การวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน การคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆการกำหนดต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ข้าวชุมชน การสนับสนุนด้านการเงินในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์ของศูนย์ข้าวชุมชนของกรรมการ การประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน การการควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน การติดตามความก้าวหน้าของศูนย์ข้าวชุมชน การติดตามการดำเนินงานของศูนย์ข้าว การประเมินผล การดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนในรอบปี การประเมินผลการปฏิบัติงานของกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การได้รับผลประโยชน์จากศูนย์ข้าวชุมชนในฐานะคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การรับผลประโยชน์ที่ทำให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตเพิ่มขึ้น การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีอาชีพเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีความคุ้นเคยสนิทสนมกับเพื่อนสมาชิก การรับผลประโยชน์ที่ทำให้เป็นที่นับถือของคนในชุมชนมากขึ้น ระดับการมีส่วนร่วมบางครั้ง ได้แก่ การให้คำแนะนำในเรื่องที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษแก่ศูนย์ข้าวชุมชน

ส่วนสมาชิกโดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมบางครั้ง ได้แก่ การหาแนวทางในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน การพิจารณาแบ่งปันผลประโยชน์ การวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน การกำหนดต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ข้าว การสนับสนุนด้านการเงินในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์ของศูนย์ข้าวชุมชน การประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน การการควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน การให้คำแนะนำในเรื่องที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษแก่ศูนย์ข้าวชุมชน การติดตามความก้าวหน้าของศูนย์ข้าวชุมชน การติดตามการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน การประเมินผลการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนในรอบปี การประเมินผลการปฏิบัติงานของกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

5. ข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า ปัญหาของคณะกรรมการและสมาชิกโดยรวมประสบปัญหาในระดับปัญหาน้อย ในส่วนของกรรมการ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและทิศทางของศูนย์ข้าวชุมชนที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมาย และ ทิศทางของศูนย์ข้าวชุมชน กำหนดโครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ข้าวชุมชน การแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบของ กรรมการและสมาชิกตามความเหมาะสม การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของศูนย์ข้าวชุมชน การจัดบันทึก การเงิน/บัญชีทุกครั้งที่มีกิจกรรมรับ – จ่ายการเปิดเผยข้อมูลอื่นๆให้สมาชิกทราบ การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินให้ สมาชิกทราบ การเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของสมาชิกใน การจัดทำแผนการดำเนินงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การถ่ายทอดแผนการ ปฏิบัติงานให้แก่สมาชิกอย่างทั่วถึง การปฏิบัติตามแผนที่กำหนด การปรับแผนให้เข้ากับสถานการณ์ การ คาดการณ์ความสำเร็จของแผน การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมายไม่ชัดเจน การติดตามข้อมูล ความต้องการของลูกค้าและตลาด การเปรียบเทียบกับคู่แข่งในการกำหนดราคาสินค้า การกำหนดราคาสินค้าไม่ คิดจากจุดคุ้มทุน การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้านการตลาด การโฆษณา/ ประชาสัมพันธ์สินค้าทางสื่อต่าง ๆ การสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการตลาด การ จัดเก็บข้อมูลศูนย์ข้าวชุมชนไม่เป็นระบบ ขาดการแสวงหาความรู้ใหม่ ขาดการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาด การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก ขาดการสื่อสาร/ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่เครือข่ายและบุคคลภายนอก การพัฒนาทักษะความรู้ของกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน การพัฒนาทักษะความรู้ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การสร้างขวัญกำลังใจ/แรงจูงใจให้แก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การสร้างความพึงพอใจแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การกำหนดแผนการดำเนินงาน

ในส่วนของสมาชิกโดยรวมระดับปัญหาน้อย ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและทิศทางของศูนย์ข้าว ชุมชนที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของศูนย์ข้าวชุมชน กำหนด โครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ข้าวชุมชน การแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบของกรรมการและสมาชิกตามความ เหมาะสม การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของศูนย์ข้าวชุมชน การจัดบันทึกการเงิน/บัญชีทุกครั้งที่มีกิจกรรม รับ – จ่าย การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินให้สมาชิกทราบ การเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผน การดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการจัดทำแผนการดำเนินงาน การกำหนดแผนการดำเนินงาน การถ่ายทอดแผนการปฏิบัติงานให้แก่สมาชิกอย่างทั่วถึง การปฏิบัติตามแผนที่กำหนด การปรับแผนให้เข้ากับ สถานการณ์ การคาดการณ์ความสำเร็จของแผน การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมายไม่ชัดเจน การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าและตลาด การเปรียบเทียบกับคู่แข่งในการกำหนดราคาสินค้า การ โฆษณา/ประชาสัมพันธ์สินค้าทางสื่อต่าง ๆ ขาดการแสวงหาความรู้ใหม่ การพัฒนาทักษะความรู้ของกรรมการ ศูนย์ข้าวชุมชน การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การสร้างขวัญกำลังใจ/แรงจูงใจให้แก่ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การสร้างความพึงพอใจแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การพัฒนาทักษะความรู้ของสมาชิกศูนย์ ข้าวชุมชน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร ของกรรมการ และสมาชิก โดยรวมมีความคิดเห็นระดับความจำเป็นมาก เหมือนกันคือต้องการ การส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน ในทุกประเด็น ได้แก่ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ระหว่างเกษตรกรเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ติดตามนิเทศงาน การอบรมด้านวิชาการเมล็ดพันธุ์ โดยนักวิชาการเกษตรจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว การติดตาม นิเทศ และการรายงานผลโดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากสำนักงานเกษตรอำเภอ/เกษตรจังหวัด การติดตามนิเทศด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์โดยนักวิชาการเกษตรจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่การติดตามแนะนำทางด้านวิชาการจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจากสำนักงานเกษตรอำเภอ/เกษตรจังหวัด การประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สนใจทราบถึงกิจกรรมที่กำหนดเป้าหมายและทิศทางดำเนินงานที่ชัดเจน การกำหนดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับในการบริหารงาน การเก็บข้อมูลและสร้างการมีส่วนร่วมของกรรมการและสมาชิก ในการจัดทำแผนการดำเนินงาน การบริหารตลาด กำหนดแหล่งจำหน่ายและการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้านการตลาด การจัดการความรู้ ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร/ ประชาสัมพันธ์แก่เครือข่ายและบุคคลภายนอก การประเมินผลการปฏิบัติงานของกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การพัฒนาทักษะความรู้ของกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การบริหารสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร คณะกรรมการและสมาชิกมีอายุเฉลี่ย 52.37 และ 50.65 ตามลำดับ แสดงว่าคณะกรรมการและสมาชิกอยู่วัยกลางคนเหมาะที่จะใช้แรงงานในการผลิตเมล็ดพันธุ์ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา แสดงว่าพื้นฐานของเกษตรกร ไม่สูงมากนัก อาจเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และพัฒนา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก มากกว่า 6 ปี แสดงว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับศูนย์ข้าวชุมชนมานานซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนพอสมควรได้รับการส่งเสริมการปลูกข้าวจากภาครัฐ นานๆครั้ง แสดงว่า ยังได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐยังไม่ทั่วถึงจึงจำเป็นต้องให้หน่วยงานภาครัฐเข้าไปส่งเสริมมาก รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน ไม่มีความแตกต่างกันแสดงว่าการเป็นคณะกรรมการสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ไม่ทำให้รายได้ลดลงรายจ่ายรวมภาคการเกษตรของคณะกรรมการกับสมาชิกมีความแตกต่างกันแสดงว่าคณะกรรมการอาจมีขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ละเอียดมากกว่าทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

การดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน ในเรื่องการจัดประชุมสมาชิก การประชุมคณะกรรมการ การกำหนดบทบาทหน้าที่ การมอบหมายงาน การวางแผนกระจายพันธุ์ การกำหนดข้อบังคับ การใช้เงินกองทุน การติดตามงานของสมาชิก การแก้ไขปัญหาไม่มีความแตกต่างทางสถิติแสดงว่าคณะกรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเท่ากันสอดคล้องกับ ฦกกร บริบูรณ์ (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน:กรณีศึกษาบ้านชะเมา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการ ได้แก่ สภาพการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน ไม่มีการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม การบริหารกลุ่มไม่มีระบบพื้นที่แปลงไม่เหมาะสม

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

มีการจัดเตรียมแปลงนา เตรียมดิน มีการตากเมล็ดพันธุ์ มีการคัดพันธุ์ปน การผลิตเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อใช้เฉพาะตำบล ยังไม่มีการกระจายไปสู่ภายนอก ไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม ไม่มีการจัดการทุน ไม่มีการวางแผนในการจัดจำหน่าย

ความรู้เกี่ยวกับศูนย์ข้าวชุมชน คณะกรรมการ และสมาชิก มีความรู้เกี่ยวกับศูนย์ข้าวชุมชน อย่างถูกต้องเกือบทุกหัวข้อ แต่ในหัวข้อมีเมล็ดพันธุ์ขายให้พ่อค้าในท้องถิ่นนั้นคณะกรรมการส่วนใหญ่ตอบถูกต้องว่าไม่ใช่ เพราะการขายเมล็ดพันธุ์ให้พ่อค้าในท้องถิ่นไม่ใช่วัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวชุมชนส่วนสมาชิกตอบถูกต้องประมาณครึ่งหนึ่งเพราะว่าสมาชิกยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านวัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวชุมชนไม่ชัดเจนจึงจำเป็นต้องให้ความรู้กับสมาชิกเพิ่มมากขึ้นและในหัวข้อ เป็นจุดที่ตั้งโรงสีข้าวชุมชนคณะกรรมการและสมาชิกตอบถูกต้องว่าไม่ใช่เพียง ร้อยละ 66.7 และ 65.1 ตามลำดับ แสดงว่ากรรมการและสมาชิกยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านวัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวชุมชนไม่ชัดเจนจึงจำเป็นต้องให้ความรู้กับสมาชิกเพิ่มมากขึ้น

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน

1) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหาแนวทางในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน โดยภาพรวมแล้วคณะกรรมการส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเป็นประจำ ซึ่งมีความแตกต่างจากสมาชิกที่ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเป็นบางครั้ง แสดงว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่าสมาชิกอาจเพราะว่าในบางหัวข้อกรรมการมีความเข้าใจมากกว่าสมาชิกและคณะกรรมการได้รับหน้าที่มากกว่าสมาชิก ดังนั้นถ้าจะให้สมาชิกมีส่วนร่วมมากขึ้นต้องชี้แจงทำความเข้าใจให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ส่วนที่คณะกรรมการส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเป็นประจำเช่นเดียวกับสมาชิกในหัวข้อ การตั้งกฎกติกาในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนโดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ การคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ และการให้คำแนะนำในเรื่องที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษแก่ศูนย์ข้าวแสดงว่า ในการตั้งกฎ กำหนดบทบาท และคัดเลือกผู้รับผิดชอบนั้นต้องมีการเข้าร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกทุกครั้ง

2) การได้รับผลประโยชน์จากศูนย์ข้าวชุมชนในฐานะคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน แสดงว่าคณะกรรมการและสมาชิกมีการได้รับผลประโยชน์จากการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนใกล้เคียงกันทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นกว่าเดิม และอาจเป็นเกษตรกรหัวก้าวหน้าที่สามารถให้คำแนะนำให้กับเกษตรกรทั่วไปได้

ปัญหาการส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน พบว่าปัญหาในการดำเนินโครงการมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของโครงการซึ่งหมายถึงคณะกรรมการและสมาชิกมีปัญหาบ่อยส่งผลให้โครงการประสบความสำเร็จมากขึ้นแต่ในส่วนที่มีปัญหาน้อยนั้น ก็จำเป็นต้องหาทางแก้ไขให้ไม่มีปัญหานั้น ในส่วนที่เป็นปัญหาน้อยก็อาจเปลี่ยนเป็นปัญหามากได้ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาปัญหาอุปสรรคและหาแนวทางแก้ไขปัญหามาจากปัญหาน้อยให้ไม่มีปัญหา เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ข้อเสนอแนะของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม โดยรวมความจำเป็นต้องส่งเสริม ระดับจำเป็นมากในทุกประเด็น แสดงว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มยังต้องการส่งเสริมและพัฒนาอีกมากได้แก่ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ระหว่างเกษตรกรเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ติดตามนิเทศงาน การอบรมด้านวิทยาการเมล็ดพันธุ์ โดยนักวิชาการเกษตรกรจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

การติดตาม นิเทศ และการรายงานผล โดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากสำนักงานเกษตรอำเภอ/เกษตรจังหวัด การติดตามนิเทศด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์จากนักวิชาการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจำเป็นต้องวางแผนการอบรมตามประเด็นดังกล่าวเพื่อให้คณะกรรมการและสมาชิกมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นและนำไปปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ประสบผลสำเร็จจากสำนักงานเกษตรอำเภอ/เกษตรจังหวัด การประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สนใจทราบถึงกิจกรรมที่ศูนย์ข้าวชุมชนดำเนินการ การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน การบริหารจัดการ กำหนดแหล่งจำหน่ายและการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้านการตลาด การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับในการบริหารงาน การเก็บข้อมูลและสร้างการมีส่วนร่วมของกรรมการและสมาชิกในการจัดทำแผนการดำเนินงาน การกำหนดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนซึ่งในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนจะต้องนำเสนอแนะไปวางแผนเพื่อที่จะส่งเสริมได้อย่างถูกต้องตรงตามความต้องการของคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การดำเนินงาน

- 1) ควรมีการจัดประชุมอย่างต่อเนื่อง โดยในแต่ละปี ต้องมีการกำหนดการแผนการประชุมที่ชัดเจน เพื่อให้คณะกรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
- 2) ในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งต้องชัดเจนเพื่อให้การดำเนินงานในแต่ละหน้าที่ไม่ซ้ำซ้อน และต้องแจ้งให้คณะกรรมการและสมาชิกทราบด้วย
- 3) ควรมีการติดต่อประสานงานกับภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อขอรับการสนับสนุนควรมีการสนับสนุนทั้งในภาคความรู้และวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
- 4) ควรให้คณะกรรมการและสมาชิกไปอบรมศึกษาดูงานเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวและการจัดทำแปลงพันธุ์ เพื่อนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาให้แก่สมาชิกได้
- 5) ควรฝึกอบรมคณะกรรมการให้มีความรู้ความชำนาญมากขึ้นเพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนได้

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน

ในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน ควรให้คณะกรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล การรับผลประโยชน์ เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

- 1) การวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาข้อมูลพื้นฐานของศูนย์ข่าวชุมชนโดยการไปพูดคุยกับสมาชิก และคณะกรรมการ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการคัดเลือกศูนย์ข่าวชุมชนเพื่อพัฒนาต่อไป
- 2) ในการทำการศึกษาวิจัย ควรมีตัวแทนเกษตรกร ผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่ม และตัวแทนองค์กรในท้องถิ่น ที่้องที่เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อจะได้ทราบปัญหา เข้าใจปัญหาที่แท้จริงและจัดทำแนวทางการแก้ปัญหาที่ถูกทิศทางร่วมกันต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการข้าว. (2555). คู่มือโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข่าวชุมชนข้าว ปี 2556. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ณฐกร บริบูรณ์. (2554). ได้ศึกษาการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน : กรณีศึกษาบ้านชะเมา อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร. (2557). ข้อมูลการปลูกข้าว. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2556 จาก <http://www.kamphaengphet.doae.go.th>
- ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. (2538). ทฤษฎีและเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2557 จาก <http://www.watpon.com/Elearning/res22.htm>